

Sygn. akt III CZ 16/13

POSTANOWIENIE

Dnia 21 marca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Bogumiła Ustjanicz

SSA Monika Koba (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa-Starosty O.
przy uczestnictwie Towarzystwa Zakładów Chemicznych "S." S.A.
w K.
o założenie księgi wieczystej i wpis,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 marca 2013 r.,
zażalenia uczestnika
na postanowienie Sądu Okręgowego w K.
z dnia 9 listopada 2012 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Postanowieniem z 9 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w K. odrzucił apelację uczestnika Towarzystwa Zakładów Chemicznych „S.” Spółki Akcyjnej od wpisu Sądu Rejonowego w O. o założeniu dla działek pgr 1007/23 i pgr 1007/24 księgi wieczystej i wpisania jako właściciela Skarbu Państwa reprezentowanego przez Starostę O.

W motywach rozstrzygnięcia wskazał, iż zainteresowany może przystąpić do sprawy jedynie do chwili jej prawomocnego zakończenia, która w rozpatrywanym przypadku jest wyznaczona upływem terminu do wniesienia apelacji przez wnioskodawcę (28 grudnia 2011 r.). Późniejsze przesłanie apelującemu zawiadomienia o wpisie nie otwierało terminu do wniesienia apelacji, a skoro została ona wniesiona z uchybieniem ustawowego terminu, to na podstawie art. 373 k.p.c. w zw. z 13 § 2 k.p.c. podlegała odrzuceniu jako spóźniona.

W zażaleniu, zawierającym wniosek o uchylenie zaskarżonego postanowienia, uczestnik zarzucił naruszenie art. 373 k.p.c. w zw. z art. 626¹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 626¹⁰ § 1 i 3 k.p.c. przez bezzasadne pominięcie, że skarżący, którego prawo podlegało wykreśleniu należał do uczestników postępowania, którzy powinni otrzymać zawiadomienie o wpisie. Skoro zawiadomienie to zostało doręczone 3 lipca 2012r, a apelację wniesiono 11 lipca 2012 r., stanowisko Sądu Okręgowego o spóźnionym wniesieniu apelacji należy ocenić jako błędne. Zdaniem skarżącego Sąd Okręgowy naruszył także art. 387 § 3 k.p.c. w zw. z 13 § 2 k.p.c. doręczając wbrew treści tej regulacji zaskarżone postanowienie bez uzasadnienia, co znacznie utrudniło sporządzenie zażalenia.

W odpowiedzi na zażalenie wnioskodawca wniósł o jego oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Sąd Okręgowy naruszył art. 387 § 3 k.p.c. w zw. z 13 § 2 k.p.c. doręczając skarżącemu postanowienie o odrzuceniu apelacji bez uzasadnienia. Uchybienie to pozostaje jednak bez znaczenia dla możliwości realizacji przez uczestnika swoich praw w postępowaniu zażaleniowym, skoro poza sporem pozostaje, iż skarżący

zapoznał się z motywami rozstrzygnięcia w oparciu o akta sprawy i na tej podstawie sformułował zarzuty zażalenia.

W judykaturze Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego utrwalony jest pogląd, który należy podzielić, iż art. 626¹ § 2 k.p.c., jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 510 k.p.c., a tym samym wyłącza możliwość jego stosowania w postępowaniu wieczystoksięgowym (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 26 czerwca 2007 r., SK 29/05, OTK-A 2007/6/54, uchwała Sądu Najwyższego z 7 lipca 2011 r., III CZP 45/10, Lex nr 1115006; postanowienia Sądu Najwyższego z 7 listopada 2003 r., II CK 172/02, Lex nr 599523; z 16 czerwca 2004 r., I CZ 48/04, OSNC 2005/6/108; z 24 maja 2012 r., V CZ 216/12, Lex nr 1214623).

W konsekwencji uczestnikami postępowania wieczystoksięgowego mogą być wyłącznie wnioskodawca, osoby których prawa mają być wykreślone lub obciążone, oraz osoby na rzecz których wpis ma nastąpić (art. 626¹ § 2 k.p.c.). Rezultatem tego poglądu jest konieczność przyjęcia, iż doręczenie zawiadomienia o wpisie podmiotowi nie należącemu do kręgu uczestników postępowania nie powoduje, że podmiot ten staje się uczestnikiem postępowania wieczystoksięgowego uprawnionym do wniesienia apelacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 21 lutego 2007 r., I CZ 138/06, Lex nr 274231 oraz z 18 kwietnia 2012 r., V CZ 167/11, Lex nr 1214627).

Zarówno w literaturze, jak i orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że uzyskanie statusu uczestnika postępowania po jego prawomocnym zakończeniu nie jest możliwe. Zainteresowany może więc przystąpić do sprawy tylko do chwili jej prawomocnego zakończenia. Może więc to uczynić przez wniesienie środka odwoławczego, ale tylko dopóty dopóki nie upłynął termin dla wszystkich dotychczasowych uczestników postępowania (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z 21 października 1948 r., C 678/48, Pi P 1949/2/127; wyrok Sądu Najwyższego z 10 lipca 1997 r., I CZ 82/97, OSNC 1997/12/209; postanowienie Sądu Najwyższego z 23 września 1998 r., II CKN 434/98, Lex nr 667482).

Sąd Okręgowy przyjął, iż skarżący jest osobą zainteresowaną w sprawie, nie będącą uczestnikiem postępowania, która złożyła apelację, a w konsekwencji

zgłosiła swój udział w sprawie, po prawomocnym zakończeniu postępowania. Stanowiska tego nie można podzielić, jako nie uwzględniającego stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy i specyfiki postępowania wieczystoksięgowego.

Po pierwsze, rozróżnienia wymaga sytuacja zgłoszenia przez zainteresowanego udziału w sprawie po prawomocnym zakończeniu postępowania, od niewykonania przez Sąd obowiązku doręczenia podlegającego zaskarżeniu orzeczenia uczestnikowi postępowania (art. 626¹⁰ § 1 k.p.c.).

Po drugie, krąg uczestników postępowania wieczystoksięgowego został ustawowo uregulowany w art. 626¹ § 2 k.p.c. i należą do nich między innymi osoby, których prawa zostały wykreślone. Ustalenie „osób”, których prawa zostały wykreślone musi mieścić się w granicach kognicji sądu wieczystoksięgowego, który rozpoznając wniosek o wpis bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej (art. 626⁸ § 2 k.p.c.). Zatem Sąd wieczystoksięgowy w oparciu o treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej w prosty sposób ustala krąg uczestników postępowania i w stosunku do tych podmiotów realizuje obowiązek o którym mowa w art. 626¹⁰ § 1 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 czerwca 1997 r., II CKN 216/97, OSNC 1981/1/7 oraz z 11 stycznia 2001 r., V CKN 1841/00, OSNC 2001/7-8/113). Pominięcie na etapie doręczenia zawiadomienia o wpisie uczestnika postępowania nie może być utożsamiane z pozbawieniem go statusu uczestnika postępowania, skoro przymiot uczestnika przysługuje danemu podmiotowi w świetle treści księgi wieczystej i art. 626¹ § 2 k.p.c. W konsekwencji niezrealizowanie przez Sąd obowiązku zawiadomienia uczestnika o dokonanym wpisie z pouczeniem o apelacji nie prowadzi do uprawomocnienia zaskarżonego postanowienia i nie może być mylone ze zgłoszeniem zainteresowanego do udziału w postępowaniu nieprocesowym po jego prawomocnym zakończeniu.

Zasady rządzące postępowaniem wieczystoksięgowym, służącym sprawnemu ewidencjonowaniu stanu prawnego nieruchomości, zapewnieniu bezpieczeństwa i pewności obrotu prawnego przemawiają przeciwko rozszerzającej wykładni kręgu uczestników postępowania wieczystoksięgowego (art. 626¹ § 2 k.p.c.), sprzeciwiają się możliwości zgłoszenia przez

zainteresowanego udziału w sprawie po jej prawomocnym zakończeniu oraz decydują o niedopuszczalności stosowania przepisów o wznowieniu postępowania w postępowaniu wieczystoksięgowym (art. 626³ k.p.c. oraz uchwała Sądu Najwyższego z 4 września 1969 r., III CZP 58/69, OSNC 1970/10/169).

Względy te nie mogą jednak usprawiedliwiać przyjęcia, iż niewykonanie przez Sąd obowiązku wynikającego z art. 626¹⁰ § 1 k.p.c., w stosunku do ustawowo określonego kręgu uczestników (art. 626¹ § 2 k.p.c.) znanych Sądowi wieczystoksięgowemu w oparciu o treść wniosku, załączonych do niego dokumentów i treść księgi wieczystej prowadzi do uprawomocnienia postanowienia w stosunku do tego uczestnika, co do którego zaniechano obowiązku doręczenia i pozbawia go możliwości wniesienia apelacji.

W rozpoznawanej sprawie, wnioskodawca domagał się założenia księgi wieczystej dla nieruchomości gruntowej wyodrębnionej z księgi LWH [...], w której jako właściciel ujawniony był uczestnik postępowania. Towarzystwo Zakładów Chemicznych „S.” Spółka Akcyjna było więc uczestnikiem postępowania, któremu Sąd Rejonowy miał obowiązek doręczyć zawiadomienie o wpisie, bez odrębnego zgłoszenia tego podmiotu, skoro miał o nim wiedzę w oparciu o treść księgi wieczystej. Sąd Rejonowy dostrzegając uchybienie w zakresie niewykonania tego obowiązku zarządził doręczenie uczestnikowi zawiadomienia o wpisie, a skarżący w ustawowym terminie (art. 626¹⁰ § 3 k.p.c.) złożył apelację, brak było zatem podstaw do jej odrzucenia jako spóźnionej.

Z przytoczonych względów na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art.394¹ § 3 k.p.c. zaskarżone postanowienie podlegało uchyleniu.